

De terme a mot comú. El paper dels diccionaris¹

CARME BACH MARTORELL I JAUME MARTÍ I LLOBET

Universitat Pompeu Fabra

carme.bach@upf.edu, jaume.marti@upf.edu

Carme Bach Martorell és doctora

en Lingüística per la Universitat Pompeu Fabra (2001) amb la tesi *Els connectors reformulatius catalans: anàlisi i proposta d'aplicació lexicogràfica*, i llicenciada en Filologia Catalana (1994). És professora del Departament de Traducció i Ciències del Llenguatge de la UPF i membre del Grup de Recerca d'Aprenentatge i Ensenyament de Llengües (GRAEL) del mateix departament i de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Com a membre del projecte APLE, finançat pel Ministeri de Ciència i Innovació, fa recerca sobre el discurs especialitzat.

Jaume Martí i Llobet és doctor

enginyer industrial per la Universitat Politècnica de Catalunya (1992) amb la tesi doctoral *El vocabulari del taller mecànic*, i llicenciat en Història (1979) i en Filologia Catalana (1983). Com a membre de la Comissió Lexicogràfica del Col·legi Oficial d'Enginyers Industrials de Catalunya, és coautor del *Diccionari del taller mecànic* (1991) i del *Diccionari de la qualitat* (2001). És professor emèrit del Departament de Traducció i Ciències del Llenguatge de la UPF i membre de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada (IULA). Com a membre del grup IULATERM, fa recerca en terminologia i aspectes socials del discurs especialitzat.

Resum

La divulgació provoca la presència de neologismes terminològics en el discurs comú, que poden adquirir, per un procés de desterminologització, un significat diferent de l'especialitzat. Una recerca feta en el Diccionari de la llengua catalana (DIEC2) sobre termes del camp de la lingüística comparats amb els de dos diccionaris especialitzats mostra que es tracten de manera semblant; no hi queda, doncs, reflectida la distinció conceptual entre terme i mot comú.

PARAULES CLAU: desterminologització; neologia; diccionari general; diccionari especialitzat; nivell d'especialització

Abstract

From Term to Common Word; the Role of Dictionaries

The popularisation of science leads to terminological neologisms being used in common language. These neological terms may undergo a determinologisation process and, as a consequence, acquire a new meaning which is different to the specialised one. Research into linguistic terms based on the comparison of a general language dictionary, the Dictionary of the Catalan Language (Diccionari de la llengua catalana, DIEC2), with two specialised dictionaries on linguistics was carried out. The results show that terms are treated in a similar way in both specialised and general dictionaries without reflecting the conceptual distinction between terms and common words.

KEYWORDS: determinologisation; neology; general dictionary; specialised dictionary; level of specialisation

TERMINÀLIA 5 (2012): 26-32 · DOI: 10.2436/20.2503.01.34

Data de recepció: 23/01/2012. Data d'acceptació: 25/03/2012

ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica) · <http://terminalia.iec.cat>

1 Introducció

Cap als anys seixanta, quan la terminologia va irrompre en el panorama científicotècnic, les descripcions que es feien del terme tractaven de la seva vinculació amb les nocions de les ciències i les tècniques; eren descripcions i reflexions allunyades dels treballs dels lingüistes perquè teoritzaven sobre els termes sense considerar les connexions que podien tenir amb els mots comuns de la llengua.

Després, la terminologia s'ha anat desenvolupant i ha evolucionat cap a punts de vista estrictament lingüístics, entre els quals destaquen darrerament els que estudien el discurs i parteixen dels usos reals de la llengua, com ara Cabré (1999), Gaudin (1993), Ciapuscio (2003) o Temmerman (2000).

Ahora, en aquest terreny dels usos, el fenomen de la divulgació dels coneixements científics i tecnològics, ja sigui per mitjà de l'ensenyament general, dels mitjans de comunicació o de publicacions diverses (diccionaris, llibrets d'instruccions, Internet, etc.), ha familiaritzat la massa de parlants amb els termes de moltes disciplines. És per això que ens trobem amb un ús generalitzat de formes terminològiques.

Quan la terminologia s'estudia a partir de la presència dels termes en el discurs, es pot tenir en consideració un ventall ampli de tipus de text, tant pel que fa al tema com pel que fa al registre (textos de dret, textos de lingüística, textos de física, per exemple, d'una banda, i textos altament especialitzats, textos per als aprenents d'una especialitat o textos de divulgació, d'una altra).

Tota aquesta amplitud textual, i la gran quantitat de material terminològic i lèxic que ofereix, que ha ajudat a conferir entitat i valor científic i acadèmic a la terminologia, també és en l'origen de l'aparició de dubtes teòrics sobre la distinció entre *terme* i *mot comú* i, consegüentment, sobre la funció de les institucions que s'ocupen de llengua i terminologia, és a dir, sobre el paper fixador o normalitzador que exerceixen i el contingut dels productes que ofereixen als parlants.

Els dubtes teòrics són conseqüència dels dubtes pràctics que sorgeixen en el tractament de les unitats, per la coincidència de formes (de molts termes amb mots comuns), per la sensació de contínuum que provoquen els contextos tan pròxims i diversos, pel traspass incessant de termes a la llengua comuna i per la creació constant de nous termes en els diferents camps d'especialitat, alguns dels quals manllevats a la llengua comuna.

Amb l'estudi que presentem volem aclarir el panorama descrit, partint dels mateixos conceptes bàsics de *terme* i *mot comú*, relacionats amb el de *neologia*, i analitzant com queden reflectits en la pràctica lexicogràfica.

2 Posicionament conceptual

La terminologia és el lèxic específic del discurs especialitzat. El discurs especialitzat és el discurs que conté coneixement especialitzat, és a dir, el que sorgeix en el si dels grups que fan investigació i dels grups professionals en general, per l'objectiu que tenen de progressar i de trobar explicacions cada vegada més satisfactòries a les preguntes que sistemàticament es fan. Els membres de cada grup comparteixen, amb un cert consens, els coneixements sobre la matèria que tracten, els quals constitueixen un tot cohesionat que anomenem *sistema conceptual*. Aquest coneixement especialitzat i cadascun dels conceptes del sistema corresponen a una visió de la realitat específica de cada grup, visió que difereix de la que tenen la resta de parlants i que es manifesta mitjançant el discurs comú, el lèxic comú.

Els mots comuns de la llengua són, doncs, els que designen el coneixement comú, el de tothom, sobre els objectes i els conceptes. Aquest coneixement s'adquireix principalment amb l'aprenentatge de la llengua i es va ampliant i matisant a través dels contactes i les relacions socials, individuals o grupals (incloent-hi els dels mitjans de comunicació de massa i l'ensenyament no universitari); això conforma el lèxic comú.

Els neologismes lèxics són els mots (o les noves accepcions) que s'incorporen a la llengua. La consideració d'un mot com a neologisme és un fet transitori, i la durada d'aquest període transitori es determina amb criteris més o menys objectivables, però força convencionals.

El concepte de neologia, i la seva aplicació, té molt d'interès tant en l'anàlisi de la terminologia (en què també es denomina *neonímia*) com en la del lèxic comú, però en té especialment en l'estudi de les zones de contacte d'aquests dos àmbits.

D'una banda, els grups especialitzats, en els seus processos de descoberta, d'invençió o de replantejament sistemàtics generen un gran nombre de termes nous i, doncs, de neologismes terminològics (neònims).

D'altra banda, el terme que, pel discurs divulgatiu, es transmet al llenguatge comú no perd, com és lògic, l'estatus de terme amb el seu valor precís en el sistema conceptual dels especialistes; però genera un mot comú, és a dir, un neologisme, que s'integra al lèxic comú amb un valor nou. Aquest fenomen s'ha denominat *banalització* i, més recentment, *destermnologització*, denominació, aquesta última, formalment més enrevesada, però que té l'avantatge de ser suggeridora que el resultat final no és un terme (encara que en mantingui la forma).

Aquests mots comuns que provenen de termes passen per l'estatus de neologisme quan comencen a aparèixer en els textos de divulgació i els parlants hi entren en contacte, encara que els termes d'origen estiguin plenament implantats i estabilitzats per als especialistes; i això fa que entrin amb facilitat en el diccionari general.

Les característiques semàntiques dels mots comuns resultants d'aquests processos, quasi sempre derivades dels trets dels termes originaris, constitueixen la clau per a l'aclariment conceptual a què ens hem referit. Convindria, per tant, estudiar-les en profunditat, descriure-les adequadament i veure els diferents casos que s'hi poden considerar.

Aquest estudi vol ser un pas en aquesta línia. És una recerca en la zona de trànsit entre la terminologia i el lèxic comú, i consisteix en l'anàlisi comparativa del tractament de la terminologia en alguns diccionaris representatius, partint d'uns supòsits que deriven de les idees exposades.

Hem de suposar, en primer lloc, que en els diccionaris especialitzats, on es recullen els termes per camps d'especialitat, aquests hi són definits d'acord amb les relacions precises fixades en cada sistema conceptual. I en segon lloc, que els diccionaris generals contenen els mots comuns de la llengua definits d'acord amb la competència dels parlants (mitjans, cultes), inclosos aquells mots comuns que provenen de la desterminologització de termes; i que aquests darrers hi són definits amb una certa aproximació als trets semàntics o conceptuals dels termes originaris.

3 Objectius i plantejament del treball

Aquest estudi s'ha fet amb un objectiu últim que és saber si en els diccionaris generals queda reflectit el fenomen de la desterminologització, d'acord amb els supòsits descrits. Formulats d'una altra manera: es tracta de descobrir si els diccionaris generals, ho explicitin o no, estan en la línia de presentar els mots comuns com un objecte conceptualment diferent dels termes que usen els especialistes.

És una exploració sobre aquest problema, alhora pràctic i teòric, que necessàriament s'han hagut de plantejar les institucions i els lexicògrafs encarregats de l'elaboració dels diccionaris generals, com bé ho expressa M. Teresa Cabré a propòsit del *Diccionari de la llengua catalana*:

Els especialistes i els parlants no veuen el món de la mateixa manera, ni tan sols quan es refereixen a un mateix concepte. Cal, doncs, arribar a un consens entre els uns i els altres per poder diferenciar les unitats que són pròpies dels vocabularis científics i les que han de ser incloses en els diccionaris generals i sobretot la forma de representar-les. Les unitats del diccionari general s'han de prendre com a mots, amb diferents nivells d'especialització, i no com a termes. (Cabré, 2000)

El treball que presentem consisteix en una recerca sobre el tractament dels termes del camp de la lingüística en la segona edició del *Diccionari de la llengua catalana* (DIEC2), en comparació amb el dels diccionaris especialitzats. La validesa dels resultats obtin-

guts, com és lògic, se cenyeix al cas estudiat; i, si de cas, recerques paral·leles en altres camps o en altres diccionaris ens podrien mostrar fins a quin punt són generalitzables.

Dues raons principals ens han fet triar el camp de la lingüística per a aquest estudi. La primera raó és el nostre interès d'investigar sobre materials de l'especialitat que ens és pròpia, i més si aquesta investigació s'orienta a una millora en la projecció general dels coneixements de la disciplina; perquè creiem amb Saragossà (2009, p. 296) que:

Els investigadors han d'estar compromesos amb la divulgació del saber de la seua ciència, i els diccionaris formen part de la divulgació. Això implica que entre les preocupacions dels lingüistes, hauríem de trobar el tema de com defineixen els diccionaris els conceptes de la nostra disciplina. Si els diccionaris ofereixen propostes que els lectors de cultura mitjana són capaços d'entendre i assimilar, podem sentir-nos satisfets.

La segona raó és la idea que les entrades del camp de la lingüística són les que reflecteixen més bé els criteris amb què s'ha elaborat el diccionari general; perquè, en efecte, si en altres disciplines els lexicògrafs han de seguir els especialistes corresponents, tant per a la selecció de les entrades com per a les definicions, en el cas de la lingüística el grau de dependència hauria de ser menor ja que els lexicògrafs són lingüistes i, en qualsevol cas, els especialistes en lingüística tenen molt més que nocions de lexicografia.

Una vegada fixat l'objecte principal de la recerca, els termes de la lingüística en el diccionari general DIEC2, el treball ha consistit a fer dues menes d'observacions, cadascuna responent a una hipòtesi:

- 1) Observació sobre la selecció de les entrades terminològiques que s'ha fet en el DIEC2; perquè se suposa que, mentre un diccionari especialitzat conté els termes del camp corresponent sense limitacions de tipus conceptual, el diccionari general selecciona els que ja han estat presentats en textos adreçats al públic en general. La hipòtesi és, doncs, que el DIEC2 té menys entrades de termes que els diccionaris especialitzats.
- 2) Observació sobre el contingut de les definicions del DIEC2; perquè se suposa que, mentre els diccionaris especialitzats presenten el contingut conceptual que els especialistes dominen, el diccionari general presenta definicions adaptades al públic en general, que n'és el destinatari. La hipòtesi és, doncs, que les definicions del DIEC2 són menys especialitzades que les dels diccionaris especialitzats.

Per validar aquestes hipòtesis ha calgut, per tant, comparar en els aspectes esmentats el DIEC2 amb algun diccionari especialitzat. S'han escollit dos diccionaris especialitzats de referència en català: el *Diccionari de lingüística* del TERMCAT (1992) —d'ara en

endavant DTermcat— i el Diccionari de lingüística de Manuel Pérez Saldanya et al. (1998) —d'ara en endavant DPS. Es tracta de dues obres prestigioses pel que fa a l'autoria. D'una banda, el TERMCAT és el centre oficial de terminologia de la llengua catalana que crearen el 1985 la Generalitat de Catalunya i l'IEC, que té com a objectiu fonamental la normalització dels neologismes del lèxic especialitzat i col·labora en l'elaboració dels diccionaris generals de l'IEC. D'altra banda, Manuel Pérez Saldanya, principal coordinador del segon diccionari triat, és un lingüista reconegut, membre de la Secció Filològica de l'IEC des de l'any 1997.

D'aquests diccionaris, a més de les dades que deriven de la respectiva adscripció tipològica, de general o especialitzat, tenim en compte altres dades que poden ajudar a interpretar correctament els resultats de les comparacions, com són l'ordre en què s'han elaborat, quins són els que han condicionat l'elaboració dels altres i, sobretot, els criteris relacionats amb terminologia que expliciten en les respectives pàgines introductòries (la cursiva és nostra):

En el DTermcat s'afirma que «recull la terminologia essencial d'aquesta branca de les ciències humanes» i també que els usuaris «hi trobaran les formes fixades en català». Pel que fa a les definicions, «s'ha volgut fer un treball de síntesi nocional, recollint només el que són els trets semàntics característics de cada terme».

El DPS fou elaborat com a complementari al del TERMCAT i «pretén arreplegar i delimitar els termes que ens ha llegat la tradició gramatical però també aquells que s'han anat generant a partir del gran dinamisme que la lingüística ha assolit durant la segona meitat del segle XX».

I, finalment, són especialment rellevants la justificació i el reconeixement que es fa en el DIEC2 de la presència de terminologia:

Si la llengua catalana ha d'ésser normalment present en tots els espais de l'activitat social, cal dotar-la dels recursos que no n'impedeixin l'ús en cap context. Altrament, esdevindria impossible salvar-la de la diglòssia que encara pateix si no abordàvem correctament l'establiment de la preceptiva en el lèxic especialitzat i no li donàvem un marge generós en els reculls del lèxic general.

Es fa, doncs, imperiosa la tasca d'acoblament sòlid dels llenguatges d'especialitat i la llengua comuna: la neologia ha d'ésser deutora del lèxic general i aquest, al seu torn, ha de donar solucions a la formació i la preceptiva de la neologia. Tanmateix seria un error, ultra que un ideal inassolible, que els diccionaris generals pretenguessin d'incloure tota la terminologia.

Una de les conseqüències més destacables de la labor duta a terme en la preparació de la segona edició del DICCI-ONARI DE LA LLENGUA CATALANA ha estat justament l'ampliació notable i ponderada de la terminologia; n'ha resultat també l'aspecte més complex i que ha requerit, doncs, un període d'execució més llarg. Com he dit suara, no és fàcil d'establir el llinard d'especialització que cal pren-

dre com a referència a l'hora de seleccionar les entrades i les subentrades; ni tampoc de trobar el tipus de definició que satisfaci ensems l'exigència científica i la claredat i simplicitat necessàries en un diccionari general. Tot i això, per tal d'assolir la compacitat indefectible, ha calgut coordinar minuciosament les àrees del coneixement, les més afins i les més distants entre si.

4 Metodologia i criteris d'anàlisi

Una vegada plantejat el treball com un estudi comparatiu entre els tres diccionaris presentats, calia dissenyar un mètode pràctic que ens permetés contrastar quantitats d'entrades i continguts de les definicions, i establir uns criteris de comparació de les definicions que ens donessin resultats vàlids. Tot això s'havia de seqüenciar i dur a la pràctica amb les eines adequades.

Fase I. Constitució d'un corpus

a) Aportació principal d'entrades partint del DIEC2, que és on se centra el nostre objecte d'estudi:

1. S'han seleccionat les entrades del DIEC2 que duen la marca temàtica [FIL], utilitzant la consulta avançada que té el diccionari en el portal electrònic. Com bé diu la introducció del DIEC2, «la classificació temàtica proposada s'ha utilitzat per als treballs de redacció del DIEC2. No es tracta d'una classificació completa ni exhaustiva, però pot aportar dades interessants per a restringir la cerca». Fent aquesta consulta hem obtingut un corpus preliminar de 2.277 entrades.

2. Del total d'entrades trobades sota la marca temàtica [FIL], s'ha reduït l'estudi a una mostra que hem cregut que permetria treure conclusions suficients i que, alhora, seria abastable des del punt de vista del volum de feina. La mostra, triada aleatòriament, ha estat la de les entrades compreses dins la macroestructura del diccionari a les lletres a, g, l i n. Això ha suposat un corpus d'anàlisi de 546 entrades, és a dir, gairebé un 25 % en relació amb el total de 2.277.

3. En una operació restrictiva, necessària per a cenyir-se al camp tractat en els diccionaris de lingüística, s'han eliminat els mots referits a qüestions estrictament literàries i també algunes sèries de mots, com ara les dels que denominen idiomes, parlants d'idiomes, seguidors de corrents lingüístics, lletres dels alfabetos, etc., així com els adjectius que també tenen definit el seu homònim substantiu. D'aquesta manera, el total de termes a analitzar ha passat a 336.

b) Ampliació del corpus amb les 187 entrades de les lletres a, g, l i n que no són al DIEC2, però sí, en algun dels diccionaris especialitzats, amb el fi de poder fer la comparació completa del nombre d'entrades d'aquestes lletres en els tres diccionaris considerats. D'aquesta manera, el nombre final d'entrades del corpus passa a 523.

Fase 2. Establiment dels criteris de comparació

a) Sobre major o menor nombre de termes en un diccionari que en un altre:

- Partint dels termes entrats en el DIEC2, que són gairebé en tots els casos mots simples, s'observa si també s'han entrat en els altres dos diccionaris, que admeten com a entrada tant els termes simples com els compostos. Es tracta d'una comprovació directa i sense dificultats.
- Partint dels termes entrats en els diccionaris especialitzats, s'estudia si tenen entrada en el DIEC2 amb la definició corresponent. No es tenen en compte, doncs, els termes compostos que en el DIEC2 apareixen només com a exemples al final d'algunes definicions de termes simples.

b) Sobre el nivell d'especialització més o menys alt de les definicions:

S'havien d'establir, d'una banda, unes variables pertinents per a determinar si de dues definicions una és més especialitzada i, d'altra banda, els patrons per a mesurar aquestes variables. De fet, es tractava principalment d'esbrinar si el diccionari general inclou definicions pròpies de diccionari especialitzat, resultat evident quan hi ha coincidència de definicions, però complicat quan les definicions són diferents.

És, doncs, per a aquest últim cas que hem hagut de cercar les variables pertinents, i hem adoptat com a criteri general l'anàlisi de la terminologia emprada en les definicions. Perquè, efectivament, si partim de la doble idea que una definició especialitzada reflecteix el sistema conceptual que els experts dominen i que la terminologia és la porta d'accés a aquest sistema conceptual, llavors la terminologia ens ha de permetre valorar el nivell d'especialització de les definicions.

Una vegada fixat aquest criteri, faltava, com hem dit, establir els patrons o referències concretes per a mesurar la terminologia en les definicions. I hem optat per uns patrons o criteris basats en elements objectivables, com ara la quantitat de termes, la situació del terme com a descriptor o el nivell d'especialització dels termes, entenent que un terme és més especialitzat que un altre si correspon a un concepte que en el procés d'aprenentatge s'adquireix en un moment més avançat.

Tot seguit enumerem i exemplifiquem (i hi marquem els fragments clau en cursiva) alguns dels criteris de mesura més recurrents, que no són excloents entre si i que hem aplicat selectivament.

a) Considerem que una definició és més especialitzada que una altra, a igualtat dels altres factors, quan:

- Conté més quantitat de termes.

Ex. 1: «Procés degut a l'economia evolutiva de cada llengua en virtut del qual un fonema exerceix la seva influència articulatòria i acústica sobre un altre.» (DIEC2); més especialitzada que «Fenomen pel qual un so o una classe de sons adopten un tret fonètic present en un altre so o sons, contigus o no.» (DPS), de l'entrada *assimilació*.

Ex. 2: «Forma no personal del verb d'aspecte imperfectiu que assumeix funcions bàsicament adverbials.» (DIEC2); més

especialitzada que «Forma no personal de verb que pot tenir la funció d'un adverb.» (DTermcat), de l'entrada *gerundi*.

- Conté termes més especialitzats.

Ex. 1: «Absència de les còpules o dels elements d'unió...» (DIEC2); més especialitzada que «Supressió de les conjuncions que uneixen...» (DTermcat), de l'entrada *asíndeton*.

Ex. 2: «...contingut semàntic...» (DIEC2); més especialitzat que «...significat...» (DPS), de l'entrada *autosemàntic*.

- Té major complexitat o extensió (criteri no centrat estrictament en la terminologia).

Ex. 1: «Símbol o conjunt de símbols amb què es representa...» (DIEC2); més especialitzada que «Representació escrita...» (DTermcat), de l'entrada *grafia*.

Ex. 2: «Absència de les còpules o dels elements d'unió que podrien ésser nexes, o que caldria que ho fossin, entre dos termes o més.» (DIEC2); més especialitzada que «Absència de nexes entre elements lingüístics que normalment en portarien, com en les oracions juxtaposades» (DPS), de l'entrada *asíndeton*.

b) Considerem que una definició és més especialitzada que una altra, prescindint dels altres factors quan:

- Té com a descriptor un terme més especialitzat.

Ex.: «Categoria morfològica...» (DTermcat); més especialitzat que «variació de forma...» (DIEC2), de l'entrada *accident*.

- Introdueix la definició situant-la en una branca més especialitzada de la ciència.

Ex.: «En gramàtica generativa...» (DTermcat i DPS); més especialitzada que «En lingüística...» (DIEC2), de l'entrada *actuació*.

En els casos de polisèmia i de remissió, per tal que la comparació sigui vàlida, l'aplicació d'aquests criteris s'ha dut a terme després de seleccionar els elements que estaven en correspondència: per a la polisèmia, aparellant les accepcions coincidents; per a les remissions, anant fins a l'entrada que contenia la definició que permetia la comparació.

Les operacions materials de recollida de dades, d'aplicació dels criteris acordats i de recull i recuperació dels resultats s'han realitzat mitjançant una base de dades amb 20 ítems, de transcripció de dades i d'anàlisi (en la figura 1 es pot observar una fitxa corresponent a una de les entrades).

Aquests ítems es corresponen, d'una banda, a les transcripcions de les definicions a comparar (són els de la part esquerra de la imatge) i, d'altra banda, a observacions d'anàlisi (situats a la part dreta).

5 Resultats i conclusions

En la cerca de resposta a les dues hipòtesis plantejades, la base de dades ens ha permès:

— Sobre la presència d'entrades terminològiques, obtenir xifres de les quantitats d'entrades dels tres diccionaris escollits i valorar la posició del diccionari general en aquesta qüestió.

Entrada:	accent	DTermcat:	☒
Def1_Diec2:	m. [FL] [LC] Prominència d'una síl·laba sobre les síl·labes adjacents en una seqüència fònica determinada, deguda a una major	DPS:	☒
Def2_Diec2:	m. [FLL] [LC] Element constitutiu del vers, el qual, per a ésser harmoniós, ha de tenir accentuades determinades síl·labes.	Comentaris:	Diec2 afegeix terminologia en un aclariment
Def1_DTermcat:	Element constitutiu del vers, el qual, per a ésser harmoniós, ha de tenir accentuades determinades síl·labes.	no_comparables:	☐
Def2_DTermcat:	Prominència d'una vocal o d'una síl·laba en una seqüència fònica determinada.	Diec2=DPS:	☐
Nota DTermcat:	Segons les llengües, l'accent consisteix en una major intensitat, un augment de la	Diec2=DTermcat:	☐
Def1_DPS:	Grau superior de prominència d'una síl·laba respecte a les altres d'un mot o d'un grup de mots.	Def_Diec2+_especial.:	☒
Def2_DPS:	En ortografia, signe escrit sobre una vocal segons les convencions de cada llengua per a assenvalar que pertany a la síl·laba més	Def_DTermcat+_especial.:	☐
Diec2:	☒	Def_DPS+_especial.:	☐
		Termes_Diec2:	seqüència fònica / intensitat, durada, altura
		Termes_DTermcat:	seqüència fònica
		Termes_DPS:	d'un mot o d'un grup de mots

FIGURA 1. Fitxa per a l'entrada *accent* de la base de dades creada per a l'anàlisi

— Sobre el nivell d'especialització de les definicions, fer una comparació sistemàtica aplicant-hi els criteris establerts i comptabilitzar els resultats.

5.1 Sobre la presència d'entrades terminològiques

Examinant les 523 fitxes d'entrades de les lletres inicials *a*, *g*, *l* i *n* (amb les restriccions explicades), s'ha pogut observar que:

- El DIEC2 inclou 336 d'aquestes entrades (que són les del corpus inicial, tal com consta en l'apartat 4, fase 1.a.3).
- El DTermcat n'inclou 219.
- El DPS n'inclou 326.

També hem pogut observar que d'aquestes 336 entrades terminològiques del DIEC2, 116 no són presents en cap dels dos diccionaris especialitzats; i són, per tant, exclusives del DIEC2. D'altra banda, el DTermcat té 3 entrades exclusives (de les seves 219) i el DPS té 144 entrades exclusives (de les seves 326).

Aquestes dades numèriques ens permeten afirmar que el diccionari general DIEC2 no és gens restrictiu, ans al contrari, pel que fa a la inclusió d'entrades terminològiques; ja que, efectivament, en té una quantitat alta (336), que supera, encara que de poc, la del DPS i, àmpliament, la del DTermcat; i en té en quantitat significativa (116) d'exclusives, mentre que dels diccionaris especialitzats pràcticament només el DPS té entrades (144) que el DIEC2 no inclou.

La conclusió a què arribem en relació amb la hipòtesi primera («el DIEC2 té menys entrades corresponents a termes») és que no es compleix per a l'àmbit de la lingüística, que és el que hem considerat. Aquesta conclusió sorprèn només en part, ja que en certa manera l'anunciaven les afirmacions que introdueixen el DIEC2 que hem transcrit: «esdevindria impossible

salvar-la de la diglòssia que encara pateix si no abordàvem correctament l'establiment de la preceptiva en lèxic especialitzat i no li donàvem un marge generós en els reculls del lèxic general».

5.2 Sobre el nivell d'especialització de les definicions

La comparació s'ha dut a terme, només per a les 128 entrades comunes en els tres diccionaris, observant la definició que en dona el DIEC2 i les que en donen els diccionaris especialitzats, per tal de sotmetre a comprovació la nostra segona hipòtesi («les definicions del DIEC2 són menys especialitzades»).

Els resultats obtinguts són els següents:

- Hi ha 21 definicions que presenten trets d'especialització contradictoris o de difícil comparació (i no n'hem fet cap valoració).
- Hi ha 55 definicions del DIEC2 que presenten un nivell d'especialització igual o molt semblant a les corresponents dels dos diccionaris especialitzats.
- Hi ha 9 definicions del DIEC2 que presenten un nivell d'especialització superior a les corresponents dels dos diccionaris especialitzats.
- Hi ha 8 definicions del DIEC2 que presenten un nivell d'especialització superior a les corresponents del DTermcat, però inferior a les del DPS.
- Hi ha 9 definicions del DIEC2 que presenten un nivell d'especialització superior a les corresponents del DPS (però inferior a les del DTermcat).
- Hi ha 12 definicions del DIEC2 que presenten un nivell d'especialització inferior a les dels dos diccionaris especialitzats.
- Hi ha 14 definicions del DIEC2 que presenten un nivell d'especialització inferior a les d'un dels dos diccionaris especialitzats, però similar a les de l'altre.

D'aquestes xifres destaca la quantitat de 55 definicions (quasi el 50 %) en què no hi ha diferències quant al nivell d'especialització en els tres diccionaris comparats. I també destaca que en 27 casos (quasi un 25 %) la definició del DIEC2 és més especialitzada que la d'un dels diccionaris especialitzats o que les de tots dos.

Són uns resultats que, en relació amb la hipòtesi plantejada, no permeten pas afirmar que les definicions del diccionari general són menys especialitzades.

Per tant, arribem, a la conclusió general que entre el diccionari general DIEC2 i els diccionaris especialitzats DTermcat i DPS no hi ha diferències substancials ni pel que fa a la quantitat d'entrades de termes de la lingüística ni pel que fa al tractament conceptual en les definicions d'aquests termes.

Es confirma, d'una banda, amb les dades comparatives respecte als diccionaris especialitzats, la decisió lexicogràfica d'incloure, amb poques restriccions, terminologia en el diccionari general.

Però més enllà d'això, el tractament conceptual de la matèria lingüística que es fa al diccionari general en les definicions és, llevat d'excepcions, el propi dels especialistes. No s'hi detecta, doncs, un reconeixement implícit de les conseqüències del procés de divulgació, és a dir, de la destermnologització; ni, lògicament, senyals que avalin la distinció en el pla conceptual entre el terme usat pels especialistes i el mot comú que ha generat. ✿

Bibliografia

- CABRÉ, Maria Teresa (1999). *La terminología: representación y comunicación*, Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada.
- CABRÉ, Maria Teresa (2000). «Terminologia i diccionaris III. A propòsit del Diccionari de la llengua catalana». A: GINEBRA, Jordi; MARTÍNEZ, Raül-David; PRADILLA, Miquel Àngel (2000). *La lingüística de Pompeu Fabra*. Vol. 2. Alacant: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana: Universitat Rovira i Virgili. (Symposia Philologica; 3), p. 231-270.
- CIAPUSCIO, Guiomar Elena (2003). *Textos especializados y terminología*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada.
- GAUDIN, François (1993). *Pour une socioterminologie: des problèmes sémantiques aux pratiques institutionnelles*. Rouen: Publications de l'Université de Rouen.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2007). *Diccionari de la llengua catalana*. 2a ed. Barcelona: Enciclopèdia Catalana: Edicions 62. [DIEC2]
- PÉREZ SALDANYA, Manuel; MESTRE, Rosanna; SANMARTÍN, Ofèlia (1998). *Diccionari de lingüística*. València: Colomar. [DPS]
- SARAGOSSÀ, Abelard (2009). «Els sis conceptes bàsics de la fonètica en quatre diccionaris (DGLC, DCVB, GDLC, i DIEC)». *Llengua i Literatura*, núm. 20, p. 257-298.
- TEMMERMAN, Rita (2000). *Towards new Ways of Terminology Description: The Sociocognitive-Approach*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins.
- TERMCAT (1992). *Diccionari de lingüística*. Barcelona: TERMCAT. [DTermcat]

Notes

1. Aquest article s'inscriu en el projecte APLE, finançat pel Ministeri de Ciència i Innovació (FFI2009-12188-Co5-01).